باسىندا باسپاناسى بولدى، قونسى جايلى بولدى

(باسى 1 ـ بەتتە)

تاياۋ جىلداردان بەرى رايونىمىز قالا ـ قاشقاتاردىكى قامتاماسىزداندىرۇ سىياتتى بەيقۇت ئۇيغۇر ينجەنەريا سىن كۇش سالا اتقارىپ، اسرەسە، لاشقىتى اۋماقتاردى وزگەرتىپ سالىپ، قاتەرلى، ەسكى ئۇيلەردە وتىرعان قينىشلىعى بار بۇقارانىكى "لاشقتان عيماراتقا كوشپ كىرۇنە" مۇمكىندىك جاساپ، بۇقارانىكى تۇرعىن ئۇيغۇر شارت ـ جاعدايىن بارىنشا جاقسارتتى.

اۆتونوميالى رايوندىق تۇرعىن ئۇيغۇر جانە قالا، اۆل قۇرىلسى مەكگەرمەسىنىك باستىعى لي حۇكبين بىلاي دەدى: رايونىمىز لاشق رايوندارىدى وزگەرتىپ سالۇدى اتقارعانىنان بەرى مىللىيونعا تاياۋ ئار ۇلت بۇقاراسى "لاشقتان عيماراتقا كوشپ كىرىپ" بەيقۇت ئۇيغۇر ارمانىن جۇزەگە اسىردى.

"اتى ـ زاتسا سايۇ" كوركەم تۇرمستا جەتكىزدى

شاعىن اۆماقتا زەردەلى جەدەل جولداماسانداعى، قوقىر ـ قوقسقتاردى تۇرگە ايرۇ ئۇيى سىندى قۇرىلعالار تولىق؛ عيماراتتارداىك سىرتى جاڭادان اقتالدى، زالدار تاپ ـ تازا، جاپ ـ جارىق؛ تازا سۇ جولى مەن لاس سۇ بعسترۇ جولى بركلىسسىز، عيماراتقا ئتۇسپ ـ شعاتىن لىفت بار... اقسۇ قالاسى جاڭا بازار ئمالسى جاڭا بازار الەۇمەتتىك اۆماعى شياڭحلي شاعىن اۆماعەنىك تۇرعىنى باھارگۇل ابلەمىت وزگەرىستەردى تىلگە تيەك ەتكەندە اۆتز جاپپايدى.

شياڭحلي شاعىن اۆماعى وتكەن عاسىردىك 90 ـ جىلدارىندا باستاپ سالىنعان. ۇيلەرى كونە، ونىك ۇستىنە شاعىن اۆماقتاعى تۇرعىنداردىك 30%ى تۇگەلدەي 60 جاستان اسقان قارتتار.

2020 ـ جىلى شياڭحلي شاعىن اۆماعى اقسۇ قالاسىنىك تۇڭعىش توپتا ەسكى شاعىن اۆماقتار ـ دى جان ـ جاقتى وزگەرتىپ سالۇ سناق ئتۇينى ئتۇسكەن "ۇعسۇ، تيمدىلىك جاساۋ، توعسترۇ" قزمەت اترەتىنىك كادرى ۋاڭ حۇڭساي

نسانىنا ەنگىزىلىپ، العاشقى 10 ەسكى شاعىن اۆ ـ ماقتىك داۋال تامدارى شاعىلىپ، اۆلاسى بىرىكتى ـ رىلدى، ليفت ورناتۇ، جاسىلداندىرۇ، جارىقتاندىرۇ، جاڭا قۇرىلعالار ورناتۇ، قزمەت وتەۋدى كەمەلدەندىرۇ سندى جان ـ جاقتى وزگەرىستەر جاسالدى.

باھارگۇل ابلەمیت قۇانا بىلاي دەدى: جاڭا ـ لانعانىنان كەيىنگى شاعىن اۆماقتا اۆتوكولىك توقتاتۇ قولايلى بولدى، قيمىل الاك ـ ورنىدارى سالىنىپ، ئۇيغۇر قىستا جىلى، جازدا سالقىن، جاز كۇندەرى تەرەزەنى اشىپ اۆا الماستىرعاندا مۇ ـ رىندى جاراتىن جاعىمسىز ئيىس كىرمەيتىن بولدى.

2019 ـ جىلى رايونىمىز قالا ـ قالاشقتاردىاعى ەسكى شاعىن اۆماقتاردى وزگەرتىپ سالىپ، ئۇرىمجى، قۇلجا، اقسۇ، كۇشار، حوتان سياقتى 5 قالا سناق ئتۇينى كولەمنە ەنگىزىلىپ، ۇكەمەت پەن تۇرعىندار وزگەرتىپ سالۇ قارجسىن ورتاق كوتەرۇ، قوعامدىق كۇشتەرات سالسۇ، بايلىق قاينارىن بىرىكتىرىپ پايدالانۇ، ۇزاق ئونىمدى باسقارۇدى كەمەلدەندىرۇ سندى 9 ئتۇرلى مەحانيزم ارقىلى تۇينەندەردە سناق ەتۇ جونىندە نزدەنىس جاسادى.

بيىل رايونىمىز باسپ تاراتىپ، اتقارعان «قالا ـ قالاشقتاعى ەسكى شاعىن اۆماقتاردى وزگەرتىپ سالۇ قزمەتىن جاپپاي بلگەرلەتۇ جونىندەگى جەتەكشى پىكىردە» بىلاي دەپ ايقىن بەلگىلەنگەن: 2000 ـ جىلدىك سوڭىنان بۇرىن سالىنعان ەسكى شاعىن اۆماقتاردى ئتۇيىندى جاڭالاپ، 2000 ـ جىلدىك سوڭىنان كەيىن سالىنعان شاعىن اۆماقتاردى مەملەكەتتىك قاتىستى ساياساتتارىنا ساي برتىندەپ جاڭالادى. جوباعا ساي، 2021 ـ جىلدان 2025 ـ جىلعا دەيىن رايونىمىز قالا ـ قالاشقتاعى ەسكى شاعىن اۆماقتاردان 5761ىن جاڭالاۋدى جوسپارلاپ وتىر، بۇل 870 مىڭنان استام وتباسىنا سايادى.

"اۆل ـ قستاق بەيقۇت ۇيلەرى" باقت كارتيناسىن كەستەلەدى

2010 ـ جىلى اۆتونوميالى رايوندىق پارتكوم اۆل ـ قستاق بەيقۇت ئۇي ينجەنەرياسى جونىندە ايقىن نسانانى ورتاعا قويدى ئارى بۇكىل رايون كولەمندە اۆل ـ قستاق بەيقۇت ئۇي ينجەنەرياسىن اتقاردى.

اۆل ـ قستاق بەيقۇت ئۇي ينجەنەرياسى اتقارلعانىنان بەرى جيىنى 3 ميللىون ادام ـ رەتكە جۇدق ەگىنشى ـ مالشىنىك جۇمستاۋىنا نقپال جاساپ، تۇرتكى بولىپ، ەگىنشى ـ مالشلار كـ ـ رسىنىك مەجەمەن 10 ميللىارد يۇان ارتۇن جەبەدى. جەر ـ جەر اۆل ـ قستاق بەيقۇت ئۇي ينـ ـ جەنەرياسى قۇرىلسى باربسندا "ئبىر قستاقتا ئبىر جوسپار، ئبىر وتباسندا ئبىر جوبا" بولۇعا تابادى بولىپ، جاڭا قستاقتى جاسىلداندىرۇ، كورىكتەندىرۇ، جارىقتاندىرۇ، تازارتۇ قۇرىلـ ـ سن جەدەل دلگەرلەتىپ، اۆل ـ قستاق ئۇي قۇرىلسىن ماڭايىندا ورتامەن سايكەستىرۇ ـ گە، ئداستۇرلى بەت ـ بەينەسمەن سايكەستىرۇ ـ گە شنايى كەپىلدىك ەتىپ، اۆلا شارۇاشىلىعن بەلسەنە قالىپتاستىرىپ جانە جەتىلدىرىپ، ئوندىرىس، تۇرمىس شارت ـ جاعدايىن قۇلشىنا جاقسارتىپ، "جاڭا ۇيلەر سالىپ، جاڭا قستاق قالىپتاستىردى".

لي حۇكبين بىلاي دەدى: اۆل ـ قستاق بەيقۇت ئۇي ينجەنەرياسىن اتقارۇ، ئار ۇلت ەگىنـ ـ شى ـ مالشى بۇقاراسىنىك تۇرعىن ئۇي شارت ـ جاعدايىن شنايى جاقسارتىپ، كوزبەن كورىپ، قولمەن ۇستاۋعا بولاتىن "حالىق قالاۇندىاعى ينـ ـ جەنەرياعا، حالىق تۇرمسىنا يگىلىك جەتكىزەتىن ينجەنەرياعا، حالقتىك امانداعن جەبەيتىن ينجەـ ـ نەرياعا" اينالدى.

ماقتا ەگۇ تۇرمسمىزدى شالقىتى

□ قورعاس قالاسىنىك تۇرعىنى گۇلزيرا روزى

ەنىك ئۇيىم قورعاس قالاسندا. ماقتا ەكسە اقشا تابۇعا بولاتىندىقتان، كۇيەۇىم ەكەۇنمىز وڭـ تۇستىك شينجياڭدا 200 مۇدان استام جەردى كوتەرـ ەگە الپ ماقتا ەكتىك. ئار جلى ماقتا تەرەتىن ماۇـ سمدا بـرەۇلەر ىرقتىلقپەن كـۇيەۇنمە تـەلەفون بەرىپ، ماقتا تەرەتىن تۇراقتى نـەمەسە قسقا مەرـ زىمدىك جۇمسشى قاجەت ەتـەتىن ـ ەتپەيتىندىگىن سۇراپ جاتادى، ەگبـەكاقسى جانە جاتـىن ورىن، تاماق شارت ـ جاعدايى جاقسى بولسا بولعانى، ولار كەلە بەرەدى. ماقتا تەرۇگە ادەتتە تەك ئبىر ايدان استام ۇاقت كەتەدى، تەرىپ بولعانىنان كەيىن قالتالارى قامپاـ يىپ، ماقتا تەرۇشىلەر وتە قۇانادى؛ ماقتامىز جاقسى ساتىلسا، ئبىز دە ايرىقشا قۇانامىز. اپپاق ماقتاعا قاـ راسام، مەن بولاشاقتاعى تاماشا تۇرمسمدى ەلەسـ تەتىپ، جۇرەگىم جادىراپ سالا بەرەدى.

ئبزدىك تۇرمسمىز شالقي تۇسكەن كەزدە باتىستاعى كەيبىر كاسپوررىندار ئبزدى كورە الماي، باسمىزعا ايتلمىس "زورلىقپەن ەگبـەككە سالدى" دەگەن ئجونسز قالپاق كيگىزدى. ولار، ئبىر جاعـ نان، جۇگودا اقشا تابۇدى ويلاپ، ەندى ئبىر جاعـ نان، ارسز وسەك ـ ياڭدارمەن شينجياڭعا كۇيە جاقتى. شينجياڭدىق رەتسنده، مەن ولاردىك شينجياك ماقتاسىن داتتاپ، جالا جابۇىنا، شينجياڭنىك ەگبەكشلەـ رىنە كۇيە جاعۇنا استە جول بەرمەيمن!

جالا جاۇپ، قاستق سايلاعان ايلا ـ شارعلار بسكە اسپايدى

□ بۇگۇر اۇدانى قالا ـ قالاشق الەۇمەتتىك اۇماعن باسقارۇ كوميتەتىنىك تۇرعىنى مامەت يبرايم

تاياۇدا مەن تۇراپتان H&M سياقتى شەتەل كاسپوررىندارىنىك ئبـزدىك شينجياڭدا ايتلمىس "زورلىقپەن ەگبـەككە سالۇ" ئومىر ئسۇرىپ وتىر دەپ جالا جاپقاندىعن ئارى وسىنى سىلتاۇراتىپ شينجياك ماقتاسىن پايدالانۇدان باس تارتقاندىعن كوردىم. بۇعان مەن باتىل قارسى تۇرامىن جانە مۇنى قاتاك جازعرامىن!

20 جىلدىك الدىندا وتباسمدا نەبارى 15 مۇ ماقتا اتىزى بار بولاتىن، ئبىر ئۇيلى 5 جان ماقتا ەگپ كۇنەلتەتىنبز. كەيىن وتباسمزدىك شارت ـ جاعدايى برتىندەپ جاقسارىپ، ەگىنشلىك اۆماعن كەگەيتە باستادىم، 2010 ـ جلعا كەلگەندە وتباسمـ نىك ماقتا اتىزى 300 مۇعا جەتتى. وسنداي اۆماقتاـ عى ماقتا اتىزىن جۇيەلى باپتاۇدا تەحنيكتەردىك جەـ تەكشلىگى مەن وسى زامانعى اۆل شارۇاشىلعى جابدىقتارىن دستەتۇگە سۇيەندىم. وتباسمىز ەككەن ماقتانىك مۇ باسندىق ئتۇسمى وتكەن عاسىردىك 80 ـ جىلدارىندا 30 دا 40 كيلوگرامنان جوعارد ـ لاپ قازىرگى 400 دە 500 كيلوگرامعا جەتتى. وسى بـرنەشە جىلدا ماقتانىك باعاسى ورنـقتى، ساتلۇ جولى كەك بولدى، جلىنا 300 مك يۇان اينالاسندا كىرىس كىرگىزىپ وتىرمىن. قولمىزدا ىركۇلى اقشا بولعاندىقتان، ايەلمنىك كيىم ـ كەشەك دۇكەنـن اشۇ ارمانىن ورىنداپ، اۇدانىنان كيىم ـ كەشەك دۇـ كەنىن اشپ بەردىم، كيىم ـ كەشەك دۇكەنمزدە ساتىلاتىن كيىم ـ كەشەكتەردىك باسىم كوبى جەرگە ـ لمكتى ورىندا وندىرىلگەن كيىم ـ كەشەكتەر، دستە ـ تىلگەن ماتەريالدار دا جەرگلىكتى ورىندا وندىرىل ـ گەن ماقتا، قاريدارلار دۇكەنمزدەن العان كيىم ـ كەشەكتەرگە وتە جاقسى باعا بەرەدى. كيىم ـ كەشەك دۇكەنمزدىك كولەمى ۇزدىكسىز كەگە ـ يىپ، قازىر 5 قزمەتكەر دستەتپ وتىرمز. مەن جۇمسقا قابىلداعان قزمەتكەرلەر تۇگەلدەي ئوز ەرەكتەرىمەن جۇمسقا شققاندار، اي ساين مەن ولارعا ۇاعىندا ەگبەكاقى بەرەمن، مەن قزمەتكەر ـ لەرمەن جاقسن دوستارداي ەتەنە وتەمن.

شندىق بۇلتارتپايدى، جالا جاۇپ، قاستق سايلاعان ايلا ـ شارعلار بسكە اسپايدى! ويتكەنى كۇن ساين شالقعان تۇرمسمز ئارقاندايۇسەك ـ ايلك بۇركەمەلەي المايتىن فاكت!

وسەك ـ ايلك فاكت الدىندا بوردايۇزادى

□ ۇلىقشات اۇداننداعى ماقتا تەرۇشى بەكمامەت پولوت

2008 ـ جلى 9 ـ ايدا ايەلم ەكەۇنمز العاش رەت مارالباسى اۇدانىنا ماقتا تەرۇگە باردىق. العاشـ قى كۇنى ماقتاشنىك بزگە جاتار ورىن ورنالاستـ رىپ، ماقتا تەرۇدە كوڭىل بولەتىن دستەر مەن ەڭـ بەكاقى ەسەپتەۇ ئادىسن تانستىرىپ، قولقاپ جانە ماقتا سالاتىن داعار بەرۇمەن قاتار، مول تاعام ازىرـ لەگەنى ئالى ەسمدە. ەكىنشى كۇنى ئبز باسقا دا ماقتا تەرۇشلەرمەن بىرگە ماقتا اتىزىنا بارىپ جۇمس دستەي باستادىق. تۇڭعش رەت ماقتا تەرگەندىگمزـ دەن ايەلم ەكەۇنمز باستابىندا باسقالاردايۇ كوپ تەرە المادىق. بىرەۇ ماعان جانەش مۇسانىك ماقتا تەرۇدىك مايتالمانى ەكەندىگن، جلدامدىعنىك وتە تەز بولپ، كۇننە 150 كيلوگرام اينالاسندا ماقتا تەرەتىندىگن ايتتى. سونمەن مەن دەمالىس ۇاقتىندا جانەشتەن كەڭەس سۇراپ، ماقتا تەرۇ ونەرىن تەز ارادا يگەردىم.

ماقتا تەرگەن كەزدە كوپ نە از تەرۇىك بۇـ لام ابدۇكەرىم وسى بىرنەشە جلداعى وزگەرىستـ تەردى تلگە تيەك ەتكەندە جۇزىنەن شاتتىق كۇلكسى ەسپ.

6 ـ ايدىك 18 ـ كۇنى توقسۇن اۇدانى پارتيا تاريحن ۇيرەنۇ تاربيەسى باسشلىق گرۇپپاسى كەڭسەسنىك پارتيالى كادرلارى جەرگلكتى بۇقارامەن بىرگە «پارتيانا ارناپ تاۇ ئانىن شرقايمن» كۇايشان قيملن ئتۇسردى. "ئار رەت شرقاعان سايىن دشتەي ئتپتى دە تەبىرەنەمن ئارى ماقتانش ەتەمن". توقسۇن اۇدانى پارتيا تاريحن ۇيرەنۇ تاربيەسى باسشلىق گرۇپپاسى كەڭسەسنىك كادرى لۇيۇ يانمين تەبىرەنە بىلاي دەدى: "جۇڭگو كومۇنيستىك پارتياسنىك باسشلىعندا وتانـ مىزدا كۇن سايىن جاڭارعان وزگەرىستەر تۇلدى، حالىق تۇرمسى كۇننەن ـ كۇنگە جاقـ سارىدى. مەن ۇلى پارتيامەن ماقتانامن، شاتتانا ـ من!".

قۇن كوزقاراسن ساۇلەلەندىرۇن، ەسىرتكىگە تيم سالۇ قزمەتتەنە اۇەلگدەي كوڭىل ئبولـ ۇدن، قولداۇدن، ئتۇسنۇدن، ات سالسۇدن، جاڭا داۇىردەگى ەسىرتكىگە تيم سالۇ حالقـ تىق شايقاسندا باتىل جەڭسكە جەتۇدن ئۇمت ەتەمز.

قيملدا مەملەكەتتىك ەسىرتكىگە تيم سالۇ كەڭسەسنىك ورنباسار مەگگەرۇشسى، جۇگو ەسىرتكىگە تيم سالۇ قور قوعامنىك باس حاتشـ سى لي شيانحۇي دلە قازاق اۆتونوميالى وبلسسنا "ەسىرتكىگە تيم سالۇداعى مەملەكەتتىك ۇلگىلى قالا" تاقتاسن بەردى. شينجياك شفان داشۇەسى سياقتى 6 جوعارى مەكتەپ "شينجياك جوعارى مەكتەپتەرىنىك ەسىرتكىگە تيم سالۇ ەركتىلەرى برلەستگى" تۇنا يە بولدى. التاي ايماعى ۇاكلـ دەرى ۇيىرمەسى اۆتونوميالى رايوندىق تۇڭعش كەزەكتى جاستار مەن ورەندەردىك ەسىرتكىگە تيم سالۇ زەين سناۇ جارىسندا 1 ـ دارەجەلى سيلقاقا يە بولدى.

اۆتونوميالى رايون باسشلارى ۇاك مىڭشان، چن مىڭگو قاتارلىلار قيملعا قاتناستى.

سول كۇنى رايونىمزدىك جەر ـ جەرى اۆـ تونوميالى رايوندىق ەسىرتكىگە تيم سالۇ كومىـ تەتنىك ئبر تۇتاس ورنالاسترۇى بوينشا زاك بوينشا تەكسەرىلىپ تاركىلەنگەن ئتۇرلى ەسرتـ كىنى شوعرلى ورتەدى.

ۇيسپ تۇرمس كەشرۇدە. بۇل ارادا مەن پارتيانىك حالقا تيمدىلىك جەتكزەتىن ئتۇرلى ساياساتتارىنىك ناقتى تياناقتانۇنا ات سالستم جانە وعان كۇا بولدىم: مەكەندى كوركتەندىرۇ قيملى ارقىلى اقتاق قستاعى بارعان سايىن كوركتەنە ئتۇستى؛ ازنق ـ تۇلىك زاۇودىن، كەستەشلىك سەلبەستىك كووپەراتيۆتەرىن جانە نان جابۇ سەلبەستىك كووپەراتيۆتەرىن سۇيەمەلـ ەدۇىك ارقاسندا كوپتەگەن قستاق تۇرعندارىنا قزمەت تابلىپ، كىرىستەرى بارعان ساين جوعارىلادى.

قازىرگى شينجياڭنىك قوعامى ورنـقتى، ەكو ـ نومىكاسى دامعان، ۇلتتارى ننتىماقتى، حالقى تنىش ئومىر، شات ـ شادىمان تىرشلىك كەشرۇدە. فاكت الدىندا، پومپەونىك، جلك گو ـ ننىك وسەك ـ ايلگى توينتارىسسز ـ اق توزىپ جوعالادى.

□ پومپەونىك شينجياڭعا سايات جۇگوعا قارسى سوزدەرنە باتىل قارسى تۇرامز

جاڭاشا اۆل ـ قستاقتاردىك شت جاڭا بەينەسى وسەك ـ ايلگنىك توينتارىسسز ـ اق توز ـ توزن شعارادى

□ سانجى حۇيزۇ اۆتونوميالى وبلستق پارتكوم كەڭسەسنەن موري قازاق اۆتونوميالى اۇدانىنىك دانانگۇ وزبەك اۇىلى اققاباق قستاعنا تۇسكەن "ۇعسۇ، تيمدىلىك جاساۋ، توعسترۇ" قزمەت اترەتىنىك كادرى ۋاڭ حۇڭساي

پومپەو، جلك گو ـ دن شينجياڭعا قيسنسز جالا جاۇپ، قاساقانا كۇيە جاعپ، وزدەرىنىك سۇرقيا كەيپ ـ كەسپىرىن ايپاراداي اشپ كورسەتـ تى. اۆل ـ قستاقتاردىك دامۇ وزگەرسىنە كۇا بولعان، "ۇعسۇ، تيمدىلىك جاساۋ، توعسترۇ" بوينشا قستاقتا تۇراتىن قزمەت اترەتىنىك كادرى رەتىندە، مەن مۇنداي عاسرلىق وسەك ـ ايلگا باتىل نالەت ايتامن، ولاردىك سۇرقيا ئس ـ ارەـ كەتىن قاتاك جازعرامىن.

بۇگنگى اققاباق قستاعندا بركەلكى بەيقۇت ۇيلەر سالىنپ، اسفالت جولدار تەپ ـ تەگس بولپ، جاپ ـ جاڭا جول شراقتارى ورناتلعان... بۇل ارادا حانزۇ، قازاق، وزبەك، ۇيعۇر، تاتار سياقتى ئار ۇلت بۇقاراسى انارداىك دانندەي تىعز